

Звіт
за результатами апробації
алгоритму дій з попередження конфліктів
на етнічному ґрунті

Цей звіт підготовлено задля опису апробації Алгоритму дій з попередження конфліктів на етнічному ґрунті (далі – Алгоритм дій) за допомогою опитування та проведення зустрічей заінтересованих сторін в різних формах, щоб доопрацювати цей Алгоритм дій на підставі отриманих результатів.

Інформація, викладена у звіті, є актуальною станом на 16 лютого 2022 року.

Звіт підготовлено Оленою Євгеніївною Сапожніковою, юристом-аналітиком ГС «Українська Гельсінська спілка з прав людини», адвокатом.

Автор дослідження хотіла б також відзначити внесок партнерських організацій, а саме ГО «Рома України “Терніпе”», ГО «Бахтало дром», а також представників державних органів та органів місцевого самоврядування, зокрема, Офіс уповноваженого з прав людини, Управління моніторингу дотримання прав людини Міністерства внутрішніх справ України, Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, територіальні управління поліції в місті Кривий Ріг та Львівській області, Львівську та Криворізьку об'єднані територіальні громади, без чия підтримки та внесків цей звіт не було б завершено.

Керівництво дослідницькою роботою, загальний нагляд за нею, надання пропозицій редакційного характеру та істотних матеріалів здійснювалися головою громадської організації «Правозахисний ромський центр» Володимиром Кондуром.

Проект реалізований за фінансової підтримки МБФ «Відродження».

Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені в цьому документі, належать автору та не обов'язково відображають погляди ГС «Українська Гельсінська спілка з прав людини», ГО «Правозахисний ромський центр» та МБФ «Відродження».

Вступ

З липня 2021 року по лютий 2022 року ГО «Правозахисний ромський центр» у партнерстві з ГС «Українська Гельсінська спілка з прав людини», ГО «Рома України “Терніпе”» та ГО «Бахтало дром» за фінансової підтримки МБФ «Відродження» провела апробацію Алгоритму дій.

Алгоритм дій визначає порядок та шляхи взаємодії жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти, місцевих жителів, поліції, органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на попередження конфліктів на етнічному ґрунті, гармонізацію вимог публічної безпеки і порядку та інтересів різних соціальних груп.

Алгоритм дій охоплює такі основні напрямки:

- 1) заходи поліцейського реагування;
- 2) заходи місцевих органів влади;
- 3) дії посадових осіб органів влади;
- 4) рівень зацікавленості у співпраці між представниками державної влади, місцевого самоврядування, поліцією, місцевими жителями та мешканцями тимчасових поселень представників ромської спільноти;
- 5) стан задоволення потреб жителів тимчасового поселення представників ромської спільноти у базових людських правах на безпеку, гідний рівень життя, доступі до первинних можливостей в отриманні медичних, освітніх, соціальних послуг, доступу до сезонної праці на рівних умовах з місцевими жителями тощо;
- 6) інтереси місцевої громади та жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти, у громадській безпеці та безконфліктному середовищі, чистому доквіллі, профілактиці епідемій тощо.

Суб'єктами взаємодії відповідно до цього Алгоритму є:

- відділ (відділення) територіального (відокремленого) органу поліції головних управлінь Національної поліції в областях та м. Києві (далі – ГУНП);

- група реагування патрульної поліції ГУНП (далі – ГРПП);
- дільничний офіцер поліції ГУНП (далі – ДОП);
- інспектор ювенальної превенції (далі – інспектор ЮП);
- управління патрульної поліції в областях та м. Києві Департаменту патрульної поліції Національної поліції України (далі – УПП);
- наряд патрульної поліції УПП (далі – наряд ПП);
- місцеві центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (далі - представники ЦСССДМ);
- служби у справах дітей місцевих державних адміністрацій/виконавчих органів місцевих рад (далі - представники ССД);
- заклади охорони здоров'я (далі - представники ОЗ).

До здійснення заходів відповідно до даного Алгоритму можуть залучатись:

- Уповноважений ВРУ з прав людини;
- Державна служба надзвичайних ситуацій;
- Державна міграційна служба;
- Координаційний центр з надання правової допомоги та Центри БПД;
- представники ромської національної меншини, які виконують функції соціальних посередників (далі - ромські медіатори);
- представники організацій громадянського суспільства, що здійснюють свою роботу за даними напрямками (далі - представники ГО);
- юридичні клініки закладів вищої освіти;
- територіальні підрозділи з питань культури, національностей та релігій.

Правовою основою для розроблення і реалізації цього Алгоритму дій є:

- «Стратегія сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року», схвалена 28.07.2021 року Кабінетом Міністрів України;

- *План дій для України на 2018-2021 рр.*, ухвалений Комітетом міністрів Ради Європи 21 лютого 2018 року, CM/Del/Dec(2018)1308/2.1bisc: частина II, п. 1.2. «Сприяння правам людини та людській гідності. Меншини: національні меншини, регіональні мови або мови меншин»;

- *Рекомендація Rec(2006)10 Комітету міністрів Ради Європи* державам-членам стосовно поліпшення доступу до медичної допомоги для ромів та кочівників в Європі (прийнята Комітетом міністрів 12 липня 2006 р. на 971-му засіданні заступників міністрів);

- *Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»*, ст.30 «Повноваження в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку», пп. 4, 6, 15; ст. 32 «Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту», п.7; ст.34 «Повноваження у сфері соціального захисту населення», пп. 1, 2⁻¹, 15, 16; ст.38⁻¹ «Повноваження у сфері надання безоплатної первинної правової допомоги», п.7;

- *Закон України «Про місцеві державні адміністрації»*, ст.13 «Питання, що вирішуються місцевими державними адміністраціями», пп. 1, 10; ст.22 «Повноваження в галузі науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді», пп.5, 6; ст. 23 «Повноваження в галузі соціального забезпечення та соціального захисту населення», пп. 1, 6; ст. 25 «Повноваження в галузі забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян», пп. 2, 4, 8.

Метою апробації була перевірка на практиці Алгоритму дій за допомогою опитування та проведення зустрічей заінтересованих сторін в різних формах, щоб в разі потреби доопрацювати цей Алгоритм дій на підставі отриманих результатів.

Вибірка

Апробація проводилася на території двох тимчасових поселень: одного у Львівській області та одного у місті Кривий Ріг Дніпропетровської області. За географією проживання респонденти були підібрані з тимчасових поселень, жителі яких є представниками ромської

спільноти, місцевих жителів неподалік цих тимчасових поселень, а також з представників поліції (дільничні інспектори, ювенальна поліція тощо).

Апробація була проведена у формі опитування 90 респондентів трьох зацікавлених сторін, а також шести офлайн та чотирьох онлайн зустрічей із представниками п'яти зацікавлених сторін, по три в кожному поселенні, а також за можливості буде проведено опитування респондентів та зустріч зацікавлених осіб в місті Києві.

Загальний опис апробації Алгоритму дій

Апробація Алгоритму дій включала такі етапи:

- аналіз Алгоритму дій та відповідних норм міжнародного права та національного законодавства, наявних доповідей щодо ситуації в Україні;
- розроблення методології апробації Алгоритму дій;
- розроблення трьох опитувальників для жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти, місцевих жителів та працівників поліції;
- інтерв'ювання представників тимчасових поселень ромської спільноти, місцевих громад та поліції; загалом проведено 90 інтерв'ю;
- проведення 4 онлайн та 6 офлайн зустрічей із представниками держаних органів та органів місцевого самоврядування з метою представлення попередніх результатів апробації та отримання зворотного зв'язку; загалом проведено 10 зустрічей;
- складання звіту, що відображає результати апробації Алгоритму дій, та підготовка рекомендацій, які ґрунтуються на експертизі фахівців проекту й зауваженнях партнерів, які взяли участь в апробації.

Метод

У апробації використовуватиметься поєднання кількісного та якісного методу. За допомогою кабінетного дослідження буде зроблено аналіз українського та міжнародного

законодавства щодо питань, які спрямовані на попередження конфліктів на етнічному ґрунті, гармонізацію вимог публічної безпеки і порядку та інтересів соціальних груп при виявленні тимчасових поселень представників ромської спільноти, з боку таких суб'єктів. Отримані в результаті кабінетного дослідження дані складуть основу фінального звіту цього проекту.

Основним інструментом апробації була анкета (опитувальник). Анкета дозволила зібрати структуровану інформацію щодо досвіду респондентів.

В ході апробації було проведено чотири зустрічі на загальнодержавному рівні з представниками центральних органів державної влади, представниками головних управлінь поліції та міністерства внутрішніх справ, представниками офісу омбудсмена, а також за участі громадських організацій, зацікавленої громадськості тощо в рамках роботи Міжвідомчої робочої групи з питань захисту прав і свобод ромської меншини в Україні при офісі Уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України.

Також в ході апробації буде проведено по три зустрічі зацікавлених сторін від п'яти груп суб'єктів в рамках цього проекту у тимчасовому поселенні у місті Кривий Ріг Дніпропетровської області та в одному з тимчасових поселень Львівській області. Таким чином буде проведено 6 зустрічей загалом.

Опитування охоплювало питання, які спрямовані на попередження конфліктів на етнічному ґрунті, гармонізацію вимог публічної безпеки і порядку та інтересів різних соціальних груп.

Опитування охоплювало представників трьох зацікавлених сторін:

- 1) жителі тимчасових поселень представників ромської спільноти;
- 2) місцевих жителів, які проживають поблизу тимчасових поселень;
- 3) поліції (дільничних інспекторів представників ювенальної поліції тощо);

Для пошуку респондентів пропонується використовувати метод «випадкової вибірки» жителів тимчасових поселень, тобто опитування їх на вулиці неподалік їх тимчасових житл, а також жителів місцевих громад, які проживають поблизу тимчасових поселень. Також

можливе проведення змішаних досліджень, коли частину респондентів опитують на вулиці, а частину за місцем проживання, роботи або по телефону. Зокрема, працівників поліції пропонується опитувати за місцем їх роботи.

Для отримання достовірних результатів та можливості формування висновків на основі отриманої інформації, пропонується залучити по 15 респондентів з кожної із трьох груп респондентів із двох запланованих в апробації територій. Таким чином, очікується отримання результатів від 45 респондентів на кожну з цих територій, тобто загалом - 90 респондентів.

Анкета для опитувань

Опитування кожної із трьох груп було проведено за окремою анкетною.

Анкети налічують кожна по близько 30-40 питань кожна.

Опитувальник (анкета) поєднує закриті питання з такими, що дають можливість оцінки за шкалою від “погано”, «задовільно», “добре”, а також в такій шкалі, як «позитивний», «негативний» тощо, пропонуючи респондентам можливість ранжування серед кількох варіантів, та відкриті питання. Питання зі шкалою оцінки дозволяють оцінити загальне враження респондентів від взаємодії з організаціями, вказаними в підрозділі «Вибірка». Анкета також містить відкриті питання. Відкриті питання деталізують досвід респондентів, дозволяючи ідентифікувати причини й наслідки проблем, з якими вони зіштовхнулися. Відкрита частина є важливою для дослідження, оскільки вона сприяє аналітичній інтерпретації загальних результатів та надає додатковий цінний матеріал. Зокрема, в опитувальниках будуть питання з необхідністю вибору одного або декількох з запропонованих варіантів, або наведення власного окремо чи додатково до обраних. Такий підхід збагатить аналіз отриманих даних, надавши можливість подивитися з різних точок зору на обрану проблематику.

Всі опитування проводилися особисто представниками штабу цього проекту «Об'єднання сил заради безпеки в ромських громадах», який складається з представників громадської організації «Правозахисний ромський центр», а також представників

партнерських громадських організацій: ГО “Рома України “ТЕРНІПЕ”, ГО «Бахтало дром» та Українською Гельсінською спілкою з прав людини. Перед проведенням інтерв’ю, представник громадської організації повинен повідомити респондентів про мету опитування та зазначити, що досвід респондентів, їх судження та висновки допоможуть апробації алгоритму дій та виробленню рекомендацій щодо покращення в цьому напрямку.

Зустрічі представників зацікавлених сторін в тимчасових поселеннях охоплювали представників п’яти зацікавлених сторін:

- 1) жителі тимчасових поселень представників ромської спільноти;
- 2) місцевих жителів, які проживають поблизу тимчасових поселень;
- 3) поліції (дільничних інспекторів представників ювенальної поліції тощо);
- 4) місцевого самоврядування (місцеві депутати, старости тощо);
- 5) місцевих управлінь органів державної влади (соціальний працівник, представник відділу взаємодії з національними спільнотами тощо).

Зустрічі представників чотирьох зацікавлених сторін була проведена у формі вільного спілкування їх учасників.

Зустрічі на загальнодержавному рівні в рамках Міжвідомчої робочої групи з питань захисту прав і свобод ромської меншини в Україні при офісі Уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України можуть охоплювали таких представників:

- 1) офісу Уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України;
- 2) Національної поліції України;
- 3) Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, зокрема, відділу взаємодії з національними спільнотами;
- 4) Міністерства соціальної політики України;
- 5) ромських громадських організацій.

Перша зустріч була присвячена обговоренню загальних питань з заданої проблематики та окреслення орієнтовного плану дій в рамках апробації.

На другій зустрічі були представлені перші результати апробації, а також надані до обговорення зауваження та коментарі до розробленого Алгоритму дій. В ході цієї зустрічі очікується доопрацювання Алгоритму дій спільно з усіма учасниками обговорення.

На третій зустрічі були представлені результати опитувань жителів тимчасових поселень, місцевих жителів та працівників поліції. Зокрема, були обговорені отримані від учасників другої зустрічі зауваження та коментарі до Алгоритму дій.

В ході четвертої зустрічі були презентовані результати апробації, а також був наданий до ознайомлення та використання у діяльності учасників обговорення доопрацьований Алгоритм дій.

Контроль якості збору даних

Громадська організація «Правозахисний ромський центр» забезпечила контроль якості збору даних шляхом контролю роботи представників партнерських громадських організацій, які проводили анкетування, та організували та проводили зустрічі.

Експерт проекту перевіряв, чи правильно представники громадських організацій зрозуміли мету та завдання апробації, а також правильність заповнення анкет та дотримання вимог конфіденційності.

Також експерт дистанційно взяв участь в чотирьох онлайн зустрічах в рамках Міжвідомчої робочої групи з питань захисту прав і свобод ромської меншини в Україні при офісі Уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України. Експертом було проаналізовано отримані переліки проблем та рекомендацій, зведено їх в один документ та враховано під час складення звіту.

Конфіденційність та захист персональних даних

Представники громадських організацій проінформувати респондентів, що всі анкетування є конфіденційними. Респонденти надали згоду на обробку своїх персональних даних. Перед початком опитування, представник громадської організації зачитав респонденту текст інформованої згоди (або ж респондент сам прочитав текст). Зібрані

персональні дані були використані виключно для аналізу та визначення проблем щодо апробації Алгоритму дій жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти, місцевих жителів та поліції, які спрямовані на попередження конфліктів на етнічному ґрунті, гармонізацію вимог публічної безпеки і порядку та інтересів різних соціальних груп. Проаналізовані дані включені до цього звіту, однак не містять жодної особистої (персональної) інформації, за якою можна буде ідентифікувати респондентів.

Учасники чотирьох зустрічей в рамках Міжвідомчої робочої групи та 6-ти зустрічей зацікавлених осіб названі у цьому лише зі згадкою органу, який вони представляють, тобто без назви посади та прізвища, ім'я та по-батькові. Перелік проблем та рекомендацій, складені за результати цих зустрічей складені узагальнено, тобто без зазначення конкретних осіб, які висловили ту чи іншу проблему або рекомендацію, а лише за згадкою органу який вони представляють або приналежність до громадської організації, або територіальне розташування тимчасового поселення представників ромської спільноти.

Громадська організація «Правозахисний ромський центр» зберігатиме персональні дані респондентів та учасників зустрічей зацікавлених сторін стільки, скільки буде необхідно для досягнення цілей збирання та обробки, а також проведення звітності. Громадська організація «Правозахисний ромський центр» використовує загальноприйняті стандарти технологічного та операційного захисту персональних даних від втрати, неправильного використання або зміни. У той же час, громадська організація «Правозахисний ромський центр» не може гарантувати захищеність від загроз, що виникають поза межами контролю громадської організації «Правозахисний ромський центр».

Етичні стандарти апробації

Процес планування, організації та впровадження апробації, інструментарій та результати дослідження відповідають стандартам проведення такого виду досліджень.

Збір, зберігання та аналіз зібраних даних базуються на дотриманні етичних стандартів і захисті права респондентів на добровільність, анонімність та конфіденційність. Згідно з умовами договору між громадською організацією «Правозахисний ромський центр» та

партнерськими громадськими організаціями, представники громадських організацій повинні дотримуватись вимог конфіденційності та не розголошувати дані респондентів і учасників зустрічей зацікавлених сторін.

До участі у апробації запрошувалися респонденти віком **від 16 років**.

Представник тієї чи іншої громадської організації інформував респондентів та учасників зустрічей зацікавлених сторін про добровільність участі у апробації.

Представники громадських організацій, які провадили опитування та зустрічі зацікавлених сторін, дотримувалися професійних та етичних стандартів під час проведення апробації, а саме: ставилися до респондентів з повагою, не допускали, щоб їх особисті переконання чи інтереси впливали на їх поведінку під час проведення дослідження, а також уникали висловлювань своїх оцінок та коментарів щодо зовнішнього вигляду, поведінки респондентів, а також інформації, що вони надають.

Представники громадських організацій, які провадили опитування та зустрічі зацікавлених сторін, сприяли створенню безпечного простору та сприятливого середовища для проведення опитування та зустрічей зацікавлених сторін, вільного від будь-якої дискримінації незалежно від статі, етнічної приналежності або сексуальних уподобань.

Для забезпечення конфіденційності розголошення статусу представники громадських організацій зобов'язуються не розголошувати дані респондентів та учасників зустрічей зацікавлених сторін.

Апробація не несе інших ризиків для респондентів та учасників зустрічей зацікавлених сторін, оскільки зібрані дані не міститимуть особистої інформації про респондента та учасників зустрічей, за якою його/її можна буде ідентифікувати.

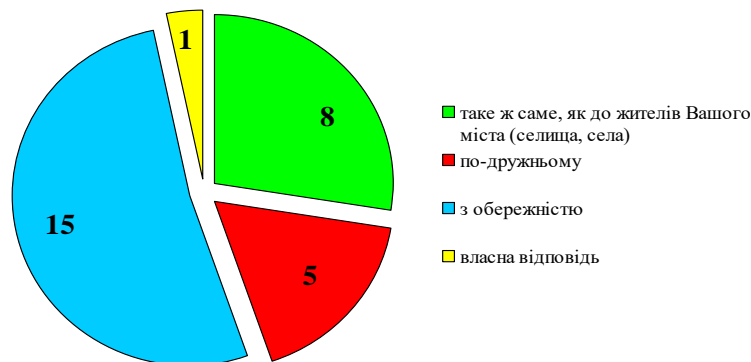
Висновки

В основу апробації Алгоритму дій були покладені опитування та зустрічі з представниками зацікавлених сторін, тому важливим є опис основних результатів саме цих двох елементів.

Зокрема, *в ході проведеного в рамках апробації Алгоритму дій опитування 30 жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти були встановлені такі основні тенденції:*

- обережне ставлення до місцевих жителів, які проживають неподалік тимчасових поселень:

Яке Ваше ставлення до місцевих жителів?

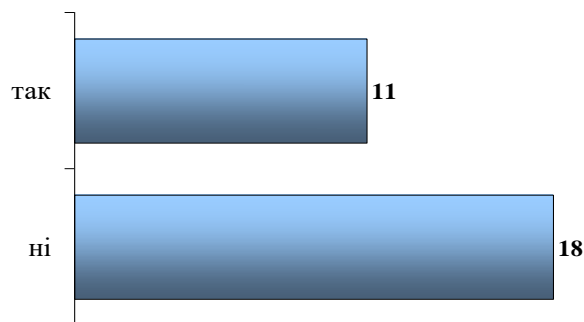
- відчуття жителями тимчасових поселень щодо себе ворожого ставлення з боку місцевих жителів, які проживають неподалік тимчасових поселень:

На Вашу думку, як до представників ромської спільноти в тимчасовому поселенні ставляться місцеві жителі?

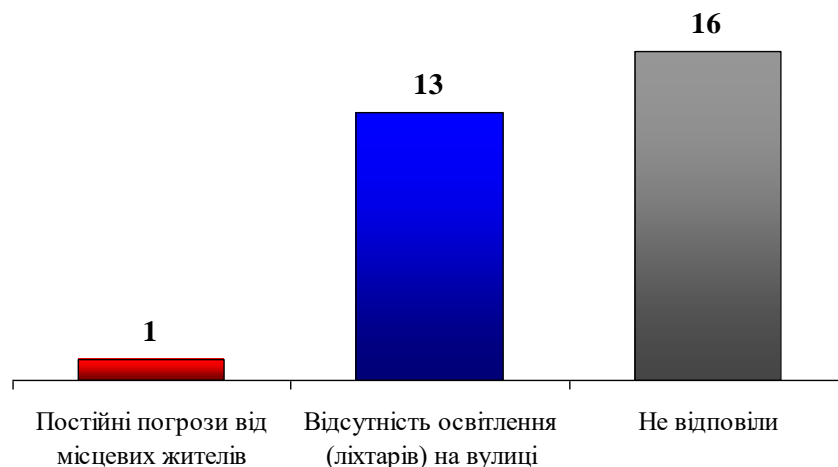
- недовіра поліції жителями тимчасових поселень представників ромської спільноти:

Чи довіряєте Ви поліції?

- відчуття незахищеності в тимчасовому поселенні пов'язане з відсутністю освітлення тощо:

З яких причин Ви не відчуваєте себе безпечно у тимчасовому поселенні?

В ході проведеного в рамках апробації Алгоритму дій опитування 30 місцевих жителів, які проживають неподалік тимчасових поселень представників ромської спільноти були встановлені такі основні тенденції:

- обережне ставлення місцевих жителів до мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти:

Ваше ставлення до мешканців тимчасового поселення ромської спільноти

- бачення місцевих жителів місця проживання представників ромської спільноти поруч з їх житлами, а не окремим «тимчасовим поселенням»:

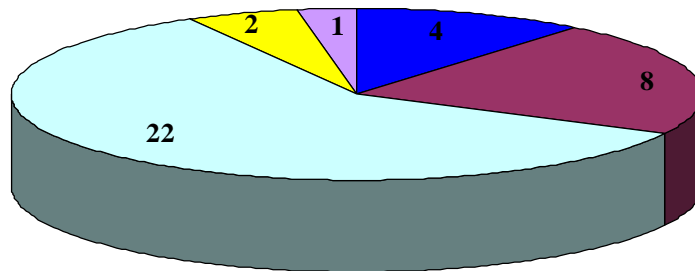
На Вашу думку, представники ромської спільноти мають проживати:

- бажання місцевих жителів покращити взаємовідносини з жителями тимчасових поселень представників ромської спільноти, зокрема, оплачувати роботу жителів

тимчасових поселень за рівнем наданих послуг, а не менше лише через те, що вони не є місцевими жителями:

На Вашу думку, чи потрібно щось зробити, щоб взаємовідносини між місцевими жителями та мешканцями тимчасового поселення представників ромської спільноти покращилися?

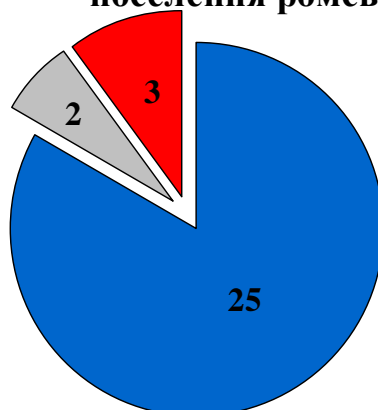

- не бачу потреби щось змінювати, це історично склалося і так має бути
- потрібно змінити кожному в собі ставлення, а саме ставитися до мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти так само, як до місцевих жителів
- пропонувати різну роботу та оплачувати відповідно до рівня наданих послуг, а не у меншому вигляді тільки через те, що це мешканець тимчасового поселення представників ромської спільноти
- власна відповідь
- не відповіли

В ході проведеного в рамках апробації Алгоритму дій опитування 30 працівників поліції були встановлені такі основні тенденції:

- ставлення працівників поліції до жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти таке ж як до місцевих жителів:

Як Ви ставитесь до мешканців тимчасового поселення ромської спільноти?

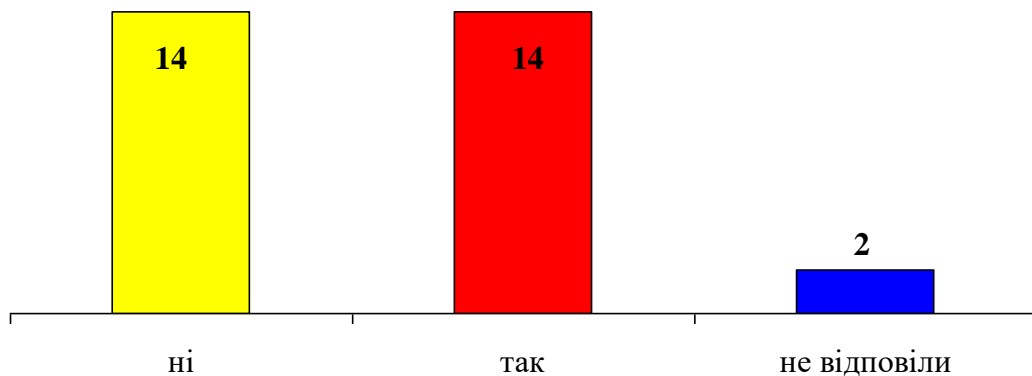

- так сам, як до жителів Вашого міста (селища, села)
- по-дружньому
- з обережністю

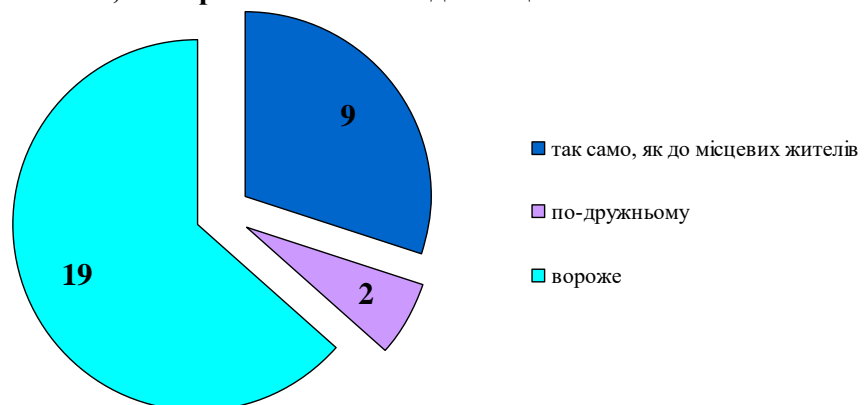
- сприйняття в рівній відсотковій частині опитаних працівників поліції мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти «місцевими жителями» та ні:

Чи вважаєте Ви мешканців тимчасового поселення представників ромської спільноти місцевими жителями?

- відзначення працівниками поліції ворожого ставлення місцевих жителів до мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти:

На Вашу думку, як до представників ромської спільноти в тимчасовому поселенні ставляться місцеві жителі, які проживають неподалік цього поселення?

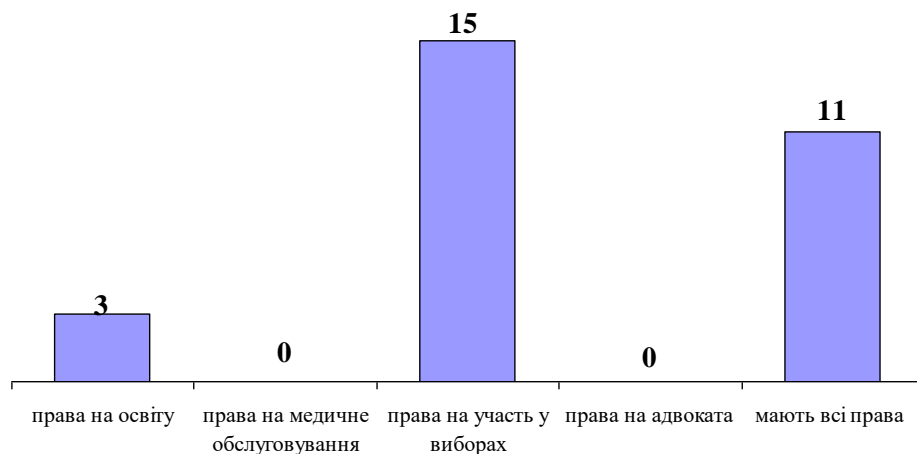
- відзначення працівниками поліції обережного ставлення місцевих жителів до мешканців тимчасового поселення представників ромської спільноти:

На Ваш думку, яке ставлення мешканців тимчасового поселення ромської спільноти до місцевих жителів?

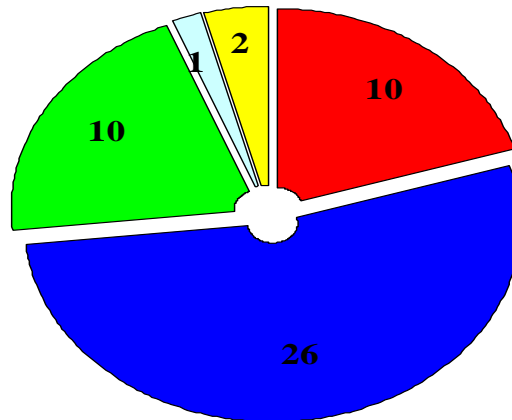
• бачення поліцією жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти поза виборчим процесом:

Яких прав, на Вашу думку, немає у мешканців тимчасового поселення ромської спільноти?

• бажання працівників поліції позитивних змін, так як і у опитаних місцевих жителів, щодо взаємовідносин мешканців тимчасових поселень з місцевими жителями, зокрема, пропонувати роботу та оплату жителям тимчасових поселень за рівнем наданих послуг, а не менше лише через те, що вони не є місцевими жителями:

На Вашу думку, чи потрібно місцевим жителям щось зробити, щоб взаємовідносини між ними та мешканцями тимчасового поселення представників ромської спільноти покращилися?

- потрібно змінити кожному в собі ставлення, а саме ставитися до мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти так само, як до місцевих жителів
- пропонувати різну роботу та оплачувати відповідно до рівня наданих послуг, а не у меншому вигляді тільки через те, що це мешканець тимчасового поселення представників ромської спільноти
- приймати дітей мешканців тимчасових поселень представників ромської спільноти до садочків та шкіл на загальних підставах
- власна відповідь
- не відповіли

Таким чином в ході апробації Алгоритму дій було встановлено, що на сьогодні є попит на позитивне вирішення складних питань у взаємовідносинах жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти та місцевих жителів, які проживають неподалік цих тимчасових поселень. Також була встановлена готовність органів поліції та представників державних органів та органів місцевого самоврядування шукати шляхи вирішення проблемних питань, які склалися через упереджене та вороже ставлення до жителів тимчасових поселень представників ромської спільноти з боку місцевих жителів.

Апробація є проміжним етапом до нового проекту зі створення несуперечливого спільного порядку дій (моделі реалізації цього алгоритму дій) жителів тимчасових поселень, які є представниками ромської спільноти, а також місцевих мешканців, які проживають неподалік цих тимчасових поселень, поліції, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Цей порядок (модель реалізації) за рахунок комплексного поєднання ресурсів держави, місцевої громади та недержавного сектору здатний забезпечити безконфліктне

поєднання охоронюваних державою інтересів з інтересами місцевих громад та ромської спільноти.

Рекомендації

В результаті проведення 10 зустрічей із представниками зацікавлених сторін було встановлено такі основні рекомендації від представників громадських організацій та представників ромської спільноти:

- забезпечити фінансування даного Алгоритму з коштів центрального бюджету (зокрема, з бюджету ромської стратегії), звільнивши від цього місцеві бюджети ОТГ для уникнення незадоволення місцевих мешканців та більш спланованого та реалістичного впровадження алгоритму на місцях;
- спростити процедуру видачі документів, зокрема, через запровадження паспортної амністії для мешканців тимчасових поселень як одного з перших етапів Алгоритму для належного обліку мешканців поселення, уможливлення їх доступу до прав та послуг, а також для підвищення їх відповідальності за проступки, що на думку голови сільської ради є дуже важливим у вихованні відповідальності та інтеграції у суспільство;
- створення органу піклування, який би займався питанням ромського тимчасового поселення, мав відповідні повноваження, компетенцію та бюджет (знову ж – з центрального бюджету). На думку учасників зустрічей, повноваження правоохоронних органів є ключовими лише на першому етапі – виявлення, тоді як у подальшому поліція лише опосередковано залучена, на цьому етапі дійсно особливого залучення вимагають соціальні служби, освітні інституції та фахівці, ЖКХ та інші. Для їх належної координації дійсно потрібно створення окремої посади, яка прицільно зможе займатись цим питанням, враховуючи те, що поселення є великі (70 та більше осіб), і знаходяться на околицях села чи містечок – це забирає чималу кількість часу, що стає навантаженням для місцевого соціального працівника. Він може бути залучений, але не як основний гравець у цьому Алгоритмі, а як виконавець вказівок (в межах своїх компетенції) від новоствореного органу;
- спрощення доступу ромів до соціального житла. На думку учасників зустрічей, Алгоритм варто перефокусувати з постійного плану дій та тимчасовий, перехідний.

Основною ціллю алгоритму повинна стати уможливлення та підготовка ромів до життя поза поселенням – у квартирах чи будинках. З цією метою варто передбачити можливість отримання соціального житла ромами з поселень, тоді як СОП повинні бути спрямовані на отримання навичок, ментальної та інших видів підтримки у зміні стилю життя та місця проживання;

- для зменшення дистанції між українським та ромським населенням на території ОТГ варто запровадити освітні програми для ромських дітей з врахуванням соціально-культурної специфіки як самих дітей, так і регіону-реципієнта. Зі свого боку ОТГ могли б надавати приміщення бібліотек та людський ресурс, тоді як в межах Алгоритму необхідним є розроблення спеціалізованої програми (методики) на-кшталт «курсу первинної соціалізації» для ромських дітей, за якою можна було б проводити навчання;

- проведення води чи інші капітальні дії за словами голови сільської ради вимагають близько 9 місяців на проходження усіх процедур походження у сільській раді (висунення пропозиції, голосування депутатів, прийняття проекту, розробка завдання, тендер і т.д.), а в силу того, що поселення може й не затриматись такий довгий період часу – це є марною справою. Оптимально, якби були відведені спеціалізовані ділянки для тимчасових поселень, які були б на постійній основі облаштовані для перебування з наметами, при цьому дискусійним є питання чи варто в такому випадку забороняти ромам оселятись поза цими територіями, адже, це з одного боку порушує їх право на свободу у пересуванні, а, з іншого боку, виокремлює цю категорію людей з-поміж інших, бо дозволяє їм займати приватні території під свої поселення (як ось у випадку території Укрзалізниці);

- залучити до розробки регіонального плану дій Ромської Стратегії 2030 представників координаційної групи, аби забезпечити включення завдань із вирішення нагальних питань поселення. Залучити до розробки регіонального плану дій представників департаменту соціального захисту населення, Центр соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді, департамент освіти, департамент культури.

В результаті проведення 10 зустрічей із представниками зацікавлених сторін було встановлено такі основні рекомендації від представників органів місцевого

самоврядування щодо покращення умов життям тимчасових поселень представників ромської спільноти:

- спростити процедуру видачі документів;
- забезпечити облік дорослих осіб та дітей;
- забезпечити надання соціальних виплат;
- забезпечити відведення земельних ділянок під ромські поселення;
- забезпечити будівництво соціального житла;
- забезпечити робочі місця для осіб ромської національності (квоти, можливі пільги для працедавців щодо оподаткування тощо);
- створити при районних державних адміністраціях, на території яких є ромські поселення, органи піклування, які б займалися питаннями ромів;
- забезпечити навчання ромських дітей у місцевих навчальних закладах, враховуючи соціально-культурну специфіку як самих дітей, так і району-реципієнта тощо.

Узагальнивши вищеназвані рекомендації представників зацікавлених сторін, можна виокремити такі першочергові рекомендації з подальшим поступовим вивченням решти рекомендацій:

- **внести зміни** до Алгоритму дій з попередження конфліктів на етнічному ґрунті та надати цей документ на погодження зацікавленим сторонам;
- **розробити** порядок дій (модель реалізації цього алгоритму дій) жителів тимчасових поселень, які є представниками ромської спільноти, а також місцевих мешканців, які проживають неподалік цих тимчасових поселень, поліції, органів державної влади та місцевого самоврядування;
- **залучити** до розробки порядку дій (моделі реалізації цього алгоритму дій) зацікавлених сторін, а саме представників державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, місцевих жителів, поліції тощо;
- **запровадити розроблений порядок дій** (моделі реалізації цього алгоритму дій) на трьох тимчасових поселеннях представників ромської спільноти в різних частинах України в рамках пілотного проекту;

- **запропонувати** народним депутатам України внести на розгляд Верховної Ради України законопроект змін до чинного законодавства щодо створення при державних адміністраціях посади представника з питань взаємодії об'єднаної територіальної громади з жителями тимчасового поселення представників ромської спільноти, передбачивши фінансування його роботи та поточних витрат даного напрямку з державного бюджету в рамках «Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року», схваленої 28.07.2021 року Кабінетом Міністрів України.